

การจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวน กรณีศึกษาจังหวัดนครนายกและจังหวัดสระบุรี

Cultural Management for Existence of Thai-Phuan Folk Plays : A Case Study Nakhon Nayok Province and Saraburi Province

อารีวรรณ หัสติน¹ สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง² และ จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า³
Areewan Hussadin,¹ Sathit Thimwatbunthong² and Chakapong Phatlakfa³

Article History

Receive: April 20, 2020

Revised: March 24, 2021

Accepted: March 29, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวน กรณีศึกษาจังหวัดนครนายกและจังหวัดสระบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จากการรวบรวมข้อมูล 3 แหล่ง ได้แก่ แหล่งข้อมูลเอกสาร แหล่งข้อมูลบุคคล โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 65 คน และแหล่งข้อมูลภาคสนาม โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ทั้ง 3 แหล่งมาสังเคราะห์และนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดนครนายกเป็นจังหวัดที่มีทุนทางสังคมสูง ในขณะที่จังหวัดสระบุรีเป็นจังหวัดที่มีทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ด้านการจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนทั้ง 2 จังหวัด มีกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ ด้านการจัดการเพื่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรม ด้านการจัดการเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรม ด้านการจัดการเพื่อการปรับปรุงยุค และด้านการจัดการเพื่อการส่งเสริมเผยแพร่ อย่างไรก็ตาม การจัดการวัฒนธรรมของทั้งสองจังหวัดมีความแตกต่างกันที่จุดเริ่มต้น จังหวัดนครนายกเริ่มต้นจากการจัดการเพื่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรม จังหวัดสระบุรีเริ่มต้นจากการจัดการเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรม หัวใจสำคัญที่ทำให้การจัดการทางวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนของทั้งสองจังหวัดประสบความสำเร็จ คือ ความร่วมมือร่วมใจของคนในวัฒนธรรมและการมีเครือข่ายทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง

คำสำคัญ : การจัดการทางวัฒนธรรม ; การดำรงอยู่ ; การละเล่นพื้นบ้านไทยพวน ; จังหวัดนครนายก ; จังหวัดสระบุรี

¹ นิสิตปริญญาเอก สาขาศิลปวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , Doctoral Student in Art and Culture, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University

² รองศาสตราจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , Associate Professor, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , Assistant Professor, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University

ABSTRACT

The objective of this research was to study the cultural management pattern for the existence of Thai-Phuan' ethnic folk plays. The study presented a case study Nakhon Nayok Province and Saraburi Province which applied qualitative research methods. Data were collected from three sources including documentary research, personal information with using the in-depth interviews of 65 key informants, with the semi-structured interview, and field data with participatory observation. All three data sources were synthesized and presented as descriptive data. The results showed that Nakhon Nayok Province exhibited a high social capital, while Saraburi Province revealed a different outcome because of a robust cultural capital. With this said, the cultural management as for sustaining the existence of the Thai folk plays of the two provinces were similar. Such similarities were included cultural revitalization, cultural inheritance, management for application's adjustment, and management for promotion. However, cultural management of the two provinces were considerably different since the starting point. The cultural management in Nakhon Nayok Province started from the revival cultural management. The Saraburi's one began from the administration of cultural inheritance. The successful key factors leading the achievement of cultural management of Thai-Phuan ethnic' folk plays for the two provinces were included cultural collaborations and networks of peoples in each culture.

Keywords : Cultural Management ; Existence ; Thai-Phuan Folk Plays ; Nakhon Nayok Province ; Saraburi Province

บทนำ

การเล่นพื้นบ้านเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมของกลุ่มที่สะท้อนถึงระบบความสัมพันธ์ของคนในแต่ละพื้นที่ที่ปฏิบัติต่อกันมาตั้งแต่คนกับคน คนกับสิ่งแวดล้อม และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มาพร้อมกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม หนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนมากและกระจายตัวตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยในหลายจังหวัด คือ กลุ่มชาติพันธุ์พวน ที่ปัจจุบันยังมีการยึดถือและปฏิบัติตามวัฒนธรรมกลุ่มที่สืบเนื่องมาโดยตลอด การเล่นพื้นบ้านไทยพวนเป็นภาพสะท้อนความสัมพันธ์ในระบบวัฒนธรรมพวนที่สามารถมองเห็นค่านิยม ความเชื่อ วิถีชีวิต โลกทัศน์ของคนพวน ทั้งการเล่นของเด็กและการเล่นของผู้ใหญ่ โดยเฉพาะการเล่นของผู้ใหญ่ที่สะท้อนระบบวัฒนธรรมพวนได้เป็นอย่างดี

งานวิจัยเกี่ยวกับการเล่นพื้นบ้านที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นว่าความเข้มแข็งและความอ่อนแอของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ การเปลี่ยนแปลงและการสูญหายของการเล่นพื้นบ้าน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัญหางบประมาณในการสนับสนุนที่ไม่เพียงพอ เช่น ค่าอุปกรณ์การเล่น ค่าเครื่องแต่งกาย ค่าจัดงาน รวมถึงการขาดความต่อเนื่องในการจัดการเล่นพื้นบ้าน อันส่งผลต่อการอนุรักษ์และสืบทอดการเล่นพื้นบ้านที่ต่อเนื่อง ปัจจัยภายใน ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนผู้รู้ในการเล่นพื้นบ้านที่ยังเป็นปัญหาสำคัญที่การสืบทอดการเล่นพื้นบ้าน จำเป็นต้องมีการสร้างกลุ่มผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดการเล่นพื้นบ้านเพื่อการสืบทอด รวมถึงการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดการเล่นพื้นบ้านให้มีความรู้ในด้านการเล่นนั้นอย่างเชี่ยวชาญ (Surapol, 2016 ; Wanwichai, 2016) ซึ่งนอกเหนือจากการมีปัจจัยที่เป็นตัวสนับสนุนให้เกิดการดำรงอยู่ การเปลี่ยนแปลงหรือการสูญหายของการเล่นพื้นบ้านแล้ว การจัดการทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่และสภาพสังคมปัจจุบัน ก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การดำรงอยู่ของการเล่นพื้นบ้านสามารถดำรงอยู่ต่อไปในอนาคตได้อย่างยั่งยืน งานวิจัยที่ผ่านมาในการศึกษาเกี่ยวกับการเล่นพื้นบ้านไทยพวน พบว่า มีการศึกษาการเล่น 2 ประเภท ได้แก่ การศึกษาการเล่นลำพวนในฐานะการเล่นพื้นบ้านไทยพวนที่เป็นอัตลักษณ์เพราะเป็นการเล่นที่ใช้ภาษาพวนร้อยเรียงในรูปแบบของคำกลอน มีเนื้อหาสะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยมของกลุ่มชาวพวนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน (Hussadin, 2018) และการศึกษาการเล่นนางด้ง ดังเช่นงานของ Lainumngern and Punsuae (2018) ที่ศึกษานางด้งดนตรีในพิธีกรรมนางด้ง และงานของ Lawan, Muangkeow, Weravitayan and Netpongtham (2017) ที่ศึกษานางด้งในฐานะเป็นการเล่นทั้งพิธีกรรมที่มีการร้องเพลงประกอบการเล่น เป็นความเชื่อในการเสี่ยงทายความอุดมสมบูรณ์เรื่อง

นำผลในการทำเกษตรกรรม ซึ่งเป็นการละเล่นของไทยพวนที่ยังสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน ผลการศึกษาในการละเล่นทั้ง 2 ประเภท ได้สะท้อนถึงปัญหาภายในและปัญหานอกตัวการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนที่มีแนวโน้มต่อการสูญหายในอนาคตในหลายส่วนที่จำเป็นต้องจัดการ เช่น ปัญหากลุ่มผู้ถ่ายทอดที่กำลังจะหมดไป ปัญหาการทำหน้าที่สืบทอดปัญหาด้านตัวเนื้อหาของการละเล่นที่สมบูรณ์ และวาระโอกาสในการละเล่น ซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานที่พบเจอในทุกการละเล่นพื้นบ้านในปัจจุบัน

ดังนั้นบทความวิจัยนี้จะนำเสนอการจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนผ่านแนวคิดการจัดการวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน โดยมีเป้าหมายเพื่อบริหารจัดการวัฒนธรรม ประกอบด้วย 4 เป้าหมาย ได้แก่ 1) การจัดการเพื่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรม 2) การจัดการเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรม 3) การจัดการเพื่อการปรับปรุงยุค และ 4) การจัดการเพื่อการส่งเสริมเผยแพร่ เพราะ 4 เป้าหมายดังกล่าวเป็นแนวคิดการจัดการวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านจากรากฐานดั้งเดิม ในขณะที่กระบวนการสืบทอดที่อยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมดั้งเดิมนั้นต้องมีกระบวนการสืบทอดที่ครบถ้วนทุกกระบวนการเพื่อให้สามารถรักษาไว้ทั้งรากเหง้า และการปรับปรุงยุคตามยุคสมัยที่ถูกต้องตามหลักการ ประกอบกับการจัดการด้านการเผยแพร่ที่เป็นหัวใจสำคัญของการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมพื้นบ้าน หากไม่มีการบริหารจัดการให้ครบถ้วนทั้ง 4 ด้านความเข้มแข็งและยั่งยืนในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านก็จะไม่เกิดขึ้น โดยพื้นที่กรณีศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 จังหวัด ในภาคเขตภาคกลาง ได้แก่ คือ จังหวัดนครนายก และจังหวัดสระบุรี เนื่องจากทั้งสองจังหวัดเป็นจังหวัดที่มีชาวไทยพวนอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนเข้มแข็งมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นในพื้นที่ภาคกลาง ความเข้มแข็งของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนดูจากโอกาสในการละเล่นที่บ่อยครั้งและความพร้อมของพื้นที่ที่มีศักยภาพ ซึ่งจังหวัดนครนายกถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง เพราะเป็นจังหวัดที่มีเครือข่ายทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการทั้งในจังหวัดและนอกจังหวัด หน่วยงานด้านการศึกษา และหน่วยงานเอกชน อันส่งเสริมให้การละเล่นพื้นบ้านไทยพวนของจังหวัดนครนายกมีโอกาสนในการละเล่นบ่อยครั้ง ซึ่งการมีทุนทางสังคมที่เข้มแข็งของจังหวัดนครนายก ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนของชุมชน ในขณะที่จังหวัดสระบุรีเป็นจังหวัดที่มีทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง เพราะการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนจังหวัดสระบุรียังมีให้เห็นอยู่ในปัจจุบันจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่จังหวัดอื่นๆ และยังมีโอกาสในการละเล่นผ่านงานประเพณีของชุมชนเป็นประจำทุกปี พื้นที่กรณีศึกษาจังหวัดนครนายกและจังหวัดสระบุรี จึงเป็นพื้นที่ที่มีความน่าสนใจในการศึกษาการจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวน ซึ่งสามารถนำมาเป็นต้นแบบของกรณีศึกษาเพื่อการจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนในพื้นที่อื่นได้นำไปปรับใช้ได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวน กรณีศึกษาจังหวัดนครนายกและจังหวัดสระบุรี

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการจัดการวัฒนธรรมพื้นบ้าน

แนวคิดการจัดการทางวัฒนธรรมพื้นบ้านที่นำมาใช้ในการศึกษานี้ เลือกใช้แนวคิดการจัดการวัฒนธรรมพื้นบ้านที่สืบเนื่องมาจากกระบวนการสำรวจคุณลักษณะของตัววัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อการสืบทอดและการปรับปรุงยุค โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน เนื่องจากมุมมองในการพิจารณาการละเล่นพื้นบ้านโดยเฉพาะการละเล่นที่เป็นของกลุ่มชาติพันธุ์ จะพิจารณาในฐานะเป็นสื่อของชุมชนที่ใช้เป็นช่องทางการสื่อสารระหว่างคนในกลุ่มชุมชนที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมของกลุ่ม ดังนั้นการศึกษาการละเล่นพื้นบ้านในฐานะเป็นสื่อชนิดหนึ่งจึงมีคุณลักษณะที่ต้องศึกษาองค์ประกอบของตัววัฒนธรรมโดยละเอียดเพื่อประเมินความเข้มแข็งเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ จึงเลือกใช้แนวคิดการจัดการวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อจะให้เห็นมุมมองและรายละเอียดในระดับที่เน้นไปที่ตัวสื่อพื้นบ้านในมิติของการส่งต่อในฐานะเป็นสื่อชนิดหนึ่งของชุมชน โดยเป้าหมายของการจัดการวัฒนธรรมพื้นบ้านประกอบด้วย 4 เป้าหมาย (Kaewthep, Isaradej and Pongkittiwiboon, 2006) คือ

1) การจัดการเพื่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรม ในกรณีที่วัฒนธรรมพื้นบ้านตัวนั้นได้สูญหายไปจากสังคม จึงต้องทำการรื้อฟื้นและสืบทอดใหม่

2) การจัดการเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรม เป็นกระบวนการรักษาและส่งต่อวัฒนธรรมนั้นให้สามารถดำรงอยู่ต่อไปในสังคมผ่านการส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น โดยกระบวนการสืบทอดสื่อพื้นบ้าน ประกอบไปด้วย

2.1) ครัวเรือนเรื่องการสืบทอด (ตามแนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่า) คือ การสืบทอดตามแนวคิดของต้นไม้ที่ประกอบด้วย ส่วนที่เป็นราก (ส่วนคุณค่า ความหมายของสื่อพื้นบ้าน) ส่วนที่เป็นลำต้น เป็นส่วนที่ยึดโยงระหว่างรากกับส่วนของต้นไม้ที่อยู่เหนือดิน และส่วนที่เป็นดอก ใบ ผล ซึ่งอยู่เหนือดินสามารถมองเห็นได้ ส่วนนี้เปรียบได้กับส่วนที่เป็นรูปแบบ (form/format) “การสืบทอด” วัฒนธรรมที่ต้องเน้นที่ส่วนที่มองไม่เห็นนั้น คือ เนื้อหา/คุณค่า/ความหมาย ของวัฒนธรรม

2.2) การวิเคราะห์องค์ประกอบของการสื่อสาร (SMCR) การสื่อสารนั้นประกอบไปด้วย 4 ตัวสำคัญ หรือที่เรียกว่า S-M-C-R ได้แก่ ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) ช่องทาง/สื่อ (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) การวิเคราะห์กระบวนการ S-M-C-R เป็นการวิเคราะห์ให้เห็นสภาพความเข้มแข็งและแนวทางการอนุรักษ์สื่อพื้นบ้านแต่ละชนิด เพื่อจะได้ประเมินสถานภาพของสื่อและหากเกิดปัญหาตรงจุดใดก็จะได้แก้ไขถูกจุด (Kaewthep, Isaradej and Pongkittiwiboon, 2006)

2.3) การผลิตซ้ำเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรม (Cultural Reproduction) กระบวนการผลิตซ้ำถือเป็นกลไกสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป วัฒนธรรม/สื่อพื้นบ้าน/สื่อพิธีกรรม นั้นเป็นสิ่งที่ต้องมี “กระบวนการผลิต” (Cultural Production) ซึ่งในกระบวนการผลิตนั้นก็ต้องมีองค์ประกอบของการผลิตอย่างครบถ้วน เช่น มีผู้ผลิต มีวัตถุดิบ มีสถานที่ มีกรรมวิธีในการผลิต มีการบริโภคผลผลิต รวมทั้งมีกลุ่มคนที่ใช้วัฒนธรรมนั้น ดังนั้นการที่วัฒนธรรมใดจะสามารถดำรงอยู่ได้หรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับว่าวัฒนธรรมนั้นมีโอกาสผลิตซ้ำตนเองเพื่อการสืบทอดหรือไม่ โดยยึดหลักสิทธิของเจ้าของวัฒนธรรมที่เป็นผู้เลือกสรรวัฒนธรรมในการผลิตซ้ำ (Kaewthep, Pongkittiwiboon and Kitsoontorn, 2011)

3) การจัดการเพื่อการปรับปรุงยุค เป็นกระบวนการจัดการตัววัฒนธรรมเพื่อการปรับตัวให้สอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปบนพื้นฐานความเข้าใจว่าสิ่งใดปรับได้ สิ่งใดเปลี่ยนได้ หรือสิ่งใดห้ามเปลี่ยน การทำงานด้านการรื้อฟื้นการสืบทอดและการปรับปรุงตัววัฒนธรรม หัวใจสำคัญคือกระบวนการมีส่วนร่วมของเจ้าของวัฒนธรรม

4) การจัดการเพื่อการส่งเสริมเผยแพร่ การเผยแพร่วัฒนธรรมเป็นกลไกสำคัญที่เอื้อต่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรม เพราะถ้าไม่มีการเผยแพร่ก็ไม่มีบริบท หากไม่มีการบริโภควัฒนธรรมก็จะหายไปโดยอัตโนมัติ ดังนั้นการส่งเสริมการเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้าน จึงต้องขยายขยายช่องทางกลุ่มผู้บริโภคให้มากขึ้น ดังนี้

4.1) การขยายขยายวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เปิดกว้างมากขึ้น เช่น (1) การขยายพื้นที่ออกไปจากการใช้ในวิถีชีวิตประจำวันที่เป็นเรื่องเฉพาะกลุ่ม ให้เป็นเรื่องพื้นที่ทั่วไปที่ทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ (2) การขยายกลุ่มคน จากกลุ่มผู้สร้างและผู้ใช้เป็นกลุ่มคนทั่วไปที่สามารถเข้าถึงและใช้ได้ (3) การขยายชนชั้น ให้วัฒนธรรมพื้นบ้านตอบสนองความต้องการของคนทุกกลุ่มมากยิ่งขึ้น (4) การขยายไปยังสื่อประเภทต่างๆ ด้วยการเพิ่มช่องทางหรือโอกาสในการเผยแพร่ เช่น สื่อวิทยุ โทรศัพท์

4.2) การขยายกลุ่มคนที่เข้ามาช่วยกันขับเคลื่อนการส่งเสริมเผยแพร่ แบ่งออกเป็นความร่วมมือ จาก 3 กลุ่มหลักๆ คือ ภาครัฐ ภาคชุมชน และภาคธุรกิจ/เอกชน

แนวคิดการจัดการวัฒนธรรมพื้นบ้านจะทำให้เห็นกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัฒนธรรมพื้นบ้านดำรงอยู่ในสังคมอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ที่ประกอบไปด้วยความร่วมมือจากคนหลายกลุ่มในการดูแลรักษาเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านในฐานะสมบัติของชุมชน และจะทำให้สามารถวิเคราะห์ถึงความสำเร็จและความล้มเหลวของการบริหารจัดการวัฒนธรรมพื้นบ้านแต่ละแห่งว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอะไรบ้างที่ทำให้ชุมชนนั้นประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านของตนเพื่อการดำรงอยู่ต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ด้านการปรับตัวทางวัฒนธรรมของการละเล่นพื้นบ้าน

งานวิจัยที่ผ่านมาที่ศึกษาเรื่องการปรับตัวของการละเล่นพื้นบ้าน ได้สะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมพื้นบ้านที่จำเป็นต้องมีการปรับตัว หรือปรับปรุงยุคเพื่อให้วัฒนธรรมพื้นบ้านสามารถดำรงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม ที่นิยมหรือความชอบของคนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การละเล่นพื้นบ้านที่เคยเป็นสื่อพื้นบ้านของชุมชนในอดีตจึงต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของคนยุคใหม่มากขึ้น การปรับตัวทางวัฒนธรรมของการละเล่นพื้นบ้านที่พบเห็นได้ในทุกพื้นที่ ได้แก่ การปรับตัวด้านเครื่องดนตรีที่มีการนำเครื่องดนตรีสมัยใหม่ หรือการเพิ่มเครื่องดนตรีชนิดอื่น เข้ามาช่วยให้งานมีความสนุกสนานและน่าสนใจมากขึ้นไปจากเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มที่เป็น

เครื่องดนตรีที่อยู่ในชุมชนมาตั้งแต่อดีต เช่น งานวิจัยของ Karapan and Susuwan (2019) ศึกษาพลวัตและการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์พวน ที่พบว่า มีการปรับตัวของศิลปะการแสดงของชาวพวนที่เป็นอัตลักษณ์คือ ลำพวน โดยการเพิ่มเครื่องดนตรีมาใช้ประกอบการแสดงที่ในอดีตลำพวนจะมีเครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียวที่เป็นอัตลักษณ์คือ “แคน” แต่ปัจจุบันเพิ่มบักกะโต ดัด (พิณ) แคน กลอง กั๊บแก๊ป ฉิ่ง ฉาบ และมีการปรับทำนองการร้องลำพวนหรือการขับลำพวนให้มีจังหวะไวขึ้น และงานของ Lainumngern and Punsuae (2018) ศึกษาดนตรีในพิธีกรรมนางดังของชาวไทยพวน บ้านเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก พบว่า การละเล่นนางดังในอดีตเป็นการละเล่นในการประกอบพิธีกรรมโดยมีเครื่องดนตรีสำคัญคือ “แคน” แต่ปัจจุบันมีการนำเครื่องดนตรีอื่นเข้ามาร่วม แต่เครื่องดนตรีที่จะขาดไม่ได้และถือเป็นอัตลักษณ์ของชาวพวนก็คือ แคน การสืบทอดทำนองแคน “ซ้อแคน” ก็ยังคงสืบทอดต่อมาในยุคปัจจุบัน ปัจจุบันมีการปรับตัวจากพิธีกรรมนางดังมาเป็นการแสดงพื้นบ้านนางดังเพื่อความบันเทิงและความสามัคคีของชุมชน และถึงแม้จะมีการปรับตัวในองค์ประกอบด้านการละเล่นในลักษณะใด แต่การสืบทอดความเชื่อที่อยู่เบื้องหลังชาวพวนยังตั้งใจรักษาไว้เป็นอย่างดี เช่นงานของ Lainumngern and Punsuae (2018) ที่ถึงแม้การละเล่นนางดังจะมีการปรับตัวจากการประกอบพิธีกรรมมาเป็นการแสดงพื้นบ้านนางดัง แต่ความเชื่อในขั้นตอนของการแสดงก็ยังคงรักษาไว้เหมือนเดิมเช่นการไหว้ครู และงานวิจัยของ Karapan and Susuwan (2019) ที่ความเชื่อของกลุ่มชาวพวนเรื่องผียังคงมีการสืบทอดในกลุ่มชาวพวนที่ย้ายถิ่นมาจนถึงปัจจุบัน ผ่านพิธีกรรมการแสดง ออก ซึ่งความเคารพทั้งผีบรรพบุรุษ และผีที่คอยคุ้มครองลูกหลานในหมู่บ้าน

ด้านการสืบทอดวัฒนธรรมของการละเล่นพื้นบ้าน

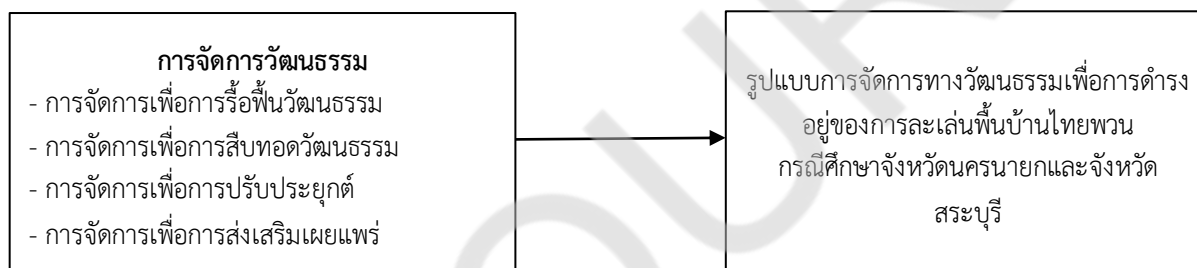
ปัญหาด้านการสืบทอดวัฒนธรรมของการละเล่นพื้นบ้านที่พบในเกือบทุกการละเล่นพื้นบ้าน คือ 1) ปัญหาตัวผู้ถ่ายทอดที่มีอายุมาก 2) ปัญหาด้านเนื้อหา มีการละเล่นพื้นบ้านบางอย่างไม่สามารถถ่ายทอดผ่านการจดบันทึกได้ เพราะเป็นเรื่องของตัวเนื้อหาละเล่น 3) ปัญหาด้านช่องทาง หรือโอกาสในการละเล่น ที่ปัจจุบันการละเล่นพื้นบ้านไม่ค่อยมีโอกาสได้แสดงในชีวิตประจำวัน 4) กลุ่มผู้สืบทอด โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่ไม่สนใจการละเล่นพื้นบ้าน ดังงานวิจัยของ Hussadin (2018) ที่ศึกษาบทบาทและสถานภาพของสื่อการแสดงพื้นบ้าน “ลำพวน” กรณีศึกษาอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก พบว่า ลำพวนปัจจุบันอยู่ในสถานภาพที่อ่อนแอใกล้ถึงขั้นวิกฤติ เนื่องมาจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของลำพวนที่ส่งผลต่อการสูญหาย ได้แก่ ปัญหาที่ตัวศิลปินหรือหมอลำพวน (Sender) เนื่องจากเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ จึงเสี่ยงต่อการสูญหายอย่างยิ่ง ปัญหาด้านเนื้อหา (Message) พบว่า เนื้อหาของลำพวนมีจุดอ่อนตรงที่ใช้ภาษาพวนในการสื่อสาร ดังนั้นอาจเป็นข้อจำกัดที่ทำให้เกิดการสร้างกลุ่มผู้สืบทอดในฐานะของศิลปินรุ่นใหม่ที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาพวนได้ และอาจส่งผลต่อกลุ่มผู้ชมรุ่นใหม่ที่ไม่เข้าใจภาษาพวนทำให้ลำพวนไม่สามารถแพร่หลายในกลุ่มผู้ชมทั่วไป ปัญหาด้านช่องทาง (Channel) ช่องทางหรือโอกาสในการแสดงลำพวนในปัจจุบัน พบว่า เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตปัจจุบันเหลือเพียงช่องทางการแสดงผ่านการต้อนรับแขก เช่น การจัดงานของกลุ่มหน่วยงานต่างๆ การแสดงในงานประเพณีหรืองานเฉพาะกิจที่อำเภอหรือจังหวัดได้จัดขึ้น ปัญหาด้านผู้สืบทอด (Receiver) ปัจจุบันลำพวนพบปัญหาคือขาดหมอลำพวนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาเรียนรู้กับหมอลำพวนรุ่นเก่า แต่ก็มีมีการสร้างกลุ่มผู้สืบทอดรุ่นใหม่ผ่านการฝึกสอนในโรงเรียนของชุมชนและให้กลุ่มเด็กเหล่านั้นได้มีโอกาสแสดงลำพวนในงานต่างๆ ที่ทางอำเภอหรือจังหวัดจัดขึ้น แต่เด็กเหล่านั้นก็ไม่มีใครสนใจอย่างจริงจังโดยเฉพาะปัญหาการขาดผู้สืบทอดหมอลำพวน ซึ่งพบว่าเป็นปัญหามากกว่าการสร้างผู้สืบทอดหมอลำพวน เพราะการเป็นหมอลำพวนยากกว่าต้องใช้พรสวรรค์มากกว่าหมอลำพวน ด้านปัจจัยภายนอก พบว่า การมีสื่อสมัยใหม่เข้ามาส่งผลกระทบต่อสูญหายของสื่อพื้นบ้าน ในขณะที่งานวิจัยของ Wanwichai (2016) ศึกษาการบริหารจัดการทางวัฒนธรรม กรณีศึกษางานศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดอุดรธานี ได้พูดถึงปัญหาการสืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านในส่วนของผู้สืบทอดที่พบว่า อุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งในการสืบทอด คือ ปัญหาคนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจและความไม่เข้าใจภาษาถิ่น

ทางด้านปัจจัยที่ส่งเสริมและสนับสนุนการสืบทอดวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้าน พบว่า การตระหนักและเห็นความสำคัญของการสืบทอดวัฒนธรรมชุมชนของตนเองและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนคือพื้นฐานสำคัญที่ทำให้การสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนประสบความสำเร็จ ดังงานวิจัยของ Wanwichai (2016) ศึกษาการบริหารจัดการทางวัฒนธรรม กรณีศึกษางานศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดอุดรธานี พบว่า การที่คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการสืบทอดและอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้านในฐานะอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นมรดกที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ และบทบาทหน้าที่ของการแสดงพื้นบ้านที่มีต่อบุคคลและชุมชนทำให้เกิดการสืบทอดและรักษาศิลปะการแสดงพื้นบ้านของชุมชนต่อไป รวมถึงการดึงให้คนหลายกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมทั้งเยาวชนและสมาชิกในชุมชนในการร่วมทำ สร้างสรรค์และเรียนรู้ทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Panupat (2016) ที่ศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทยพวนโดยชุมชน และงานวิจัยของ Warunsub (2018) ศึกษาแบบการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการ

ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย พบว่า ความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนคือปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในการพัฒนาและอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน และงานวิจัยของ Li et al. (2020) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเปรียบเทียบระหว่างประเทศจีนกับบราซิลจากนานาชาติ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนคือเครื่องมือที่เป็นประโยชน์ในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในการปรับตัวในโลกาภิวัตน์ จากการเปรียบเทียบทั้งความเหมือนและความต่างระหว่างประเทศจีนและบราซิลจากนานาชาติในด้านของชุมชนที่เข้าร่วม วิธีการมีส่วนร่วม ระดับและขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม สำหรับการมีส่วนร่วมในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศจีนพบว่าเพิ่งเริ่มต้น และยังคงต้องมีการศึกษาต่อไปเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ระหว่างกรณีศึกษาของจีนและกรอบการทำงานระดับนานาชาติ นอกจากนี้บทบาทของผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญของการสืบทอดวัฒนธรรมชุมชนอย่างยั่งยืน (Wanwichai, 2016; Panupat, 2016 ; Warunsub, 2018) ในขณะที่งานวิจัยของ Karapan and Susuwan (2019) ได้สนับสนุนประเด็นการรวมกลุ่มของชุมชนที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง การประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมชุมชนและการประสานงานระหว่างชุมชนและทุกภาคส่วน อันมีความสำคัญต่อการสืบทอดวัฒนธรรมพวน เช่น การมีศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชในการเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้และมรดกทางวัฒนธรรมพวน การเป็นพื้นที่การจัดกิจกรรมและพื้นที่ทางวัฒนธรรมระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาคส่วนต่างๆ การมีชมรมไทยพวนแต่ละจังหวัด การจัดตั้งกลุ่มต่างๆของชาวพวน เพื่อสร้างสำนึกความเป็นพวน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วย ผู้ทำหน้าที่นำเล่นการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนกลุ่มผู้ชม (รุ่นเก่าและรุ่นใหม่) ผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม ที่ยินดีให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายด้วยเทคนิคการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในประเด็นการจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบไปด้วยบุคคล 4 กลุ่ม คือ ผู้ทำหน้าที่นำเล่นการละเล่นพื้นบ้านไทยพวน กลุ่มผู้ชม (รุ่นเก่าและรุ่นใหม่) ผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม จำนวนทั้งสิ้น 65 คน โดยมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลหลักของแต่ละกลุ่มดังนี้

(1) ผู้ทำหน้าที่นำเล่นการละเล่นพื้นบ้านไทยพวน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เป็นผู้รู้รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ เนื้อร้อง วิธีการเล่น และมีส่วนร่วมในการละเล่นทุกครั้ง

(2) กลุ่มผู้ชม (รุ่นเก่าและรุ่นใหม่) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ

2.1) กลุ่มผู้ชมรุ่นเก่า เป็นผู้ที่เคยพบเห็นการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนมาตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน และเคยมีส่วนร่วม เช่น ร่วมร้อง ร่วมเล่น ร่วมชมมาก่อน

2.2) กลุ่มผู้ชมรุ่นใหม่ เป็นผู้ที่เคยพบเห็นการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนในปัจจุบัน แต่ไม่เคยเห็นการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนในสมัยก่อน

(3) ผู้นำชุมชน ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้การละเล่นพื้นบ้านไทยพวนของชุมชนมีความเข้มแข็ง

(4) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม ได้แก่ บุคลากรภาครัฐและเอกชนที่มีบทบาทต่อการดำเนินกิจกรรม ความเคลื่อนไหวด้านการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยพวน โดยเน้นไปที่การส่งเสริมและสนับสนุนการเล่นพื้นบ้านไทยพวน

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชุมชนไทยพวนอำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก และชุมชนไทยพวนอำเภอนองโตน จังหวัดสระบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure) คือ การร่างประเด็นคำถามเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในแต่ละกลุ่ม โดยเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีอิสระในการเล่าเรื่องและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interviews) (Phothisita, 2009) ที่ครอบคลุมถึงประเด็นต่างๆ ของจุดประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ โดยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาจากกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ จำนวน 3 ท่าน เพื่อให้ได้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ตรงตามเนื้อหาสำหรับนำมาตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ และงานวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (รหัส SWUEC-G-088/2562X) เป็นที่เรียบร้อยแล้วก่อนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การรวบรวมข้อมูลจาก 3 แหล่ง ได้แก่

1. แหล่งข้อมูลเอกสาร ได้แก่ หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. แหล่งข้อมูลบุคคล โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interviews) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure) ที่พัฒนามาจากกรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นเครื่องมือในการวิจัย
3. แหล่งข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจพื้นที่ชุมชน และใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) กับชุมชนในเทศกาล หรือการจัดงานด้านวัฒนธรรมของไทยพวน และนำข้อมูลที่ได้จากทั้ง 3 แหล่งมาทำการวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ต่อไป

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2561-พฤษภาคม 2563 รวมระยะเวลา 2 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูล

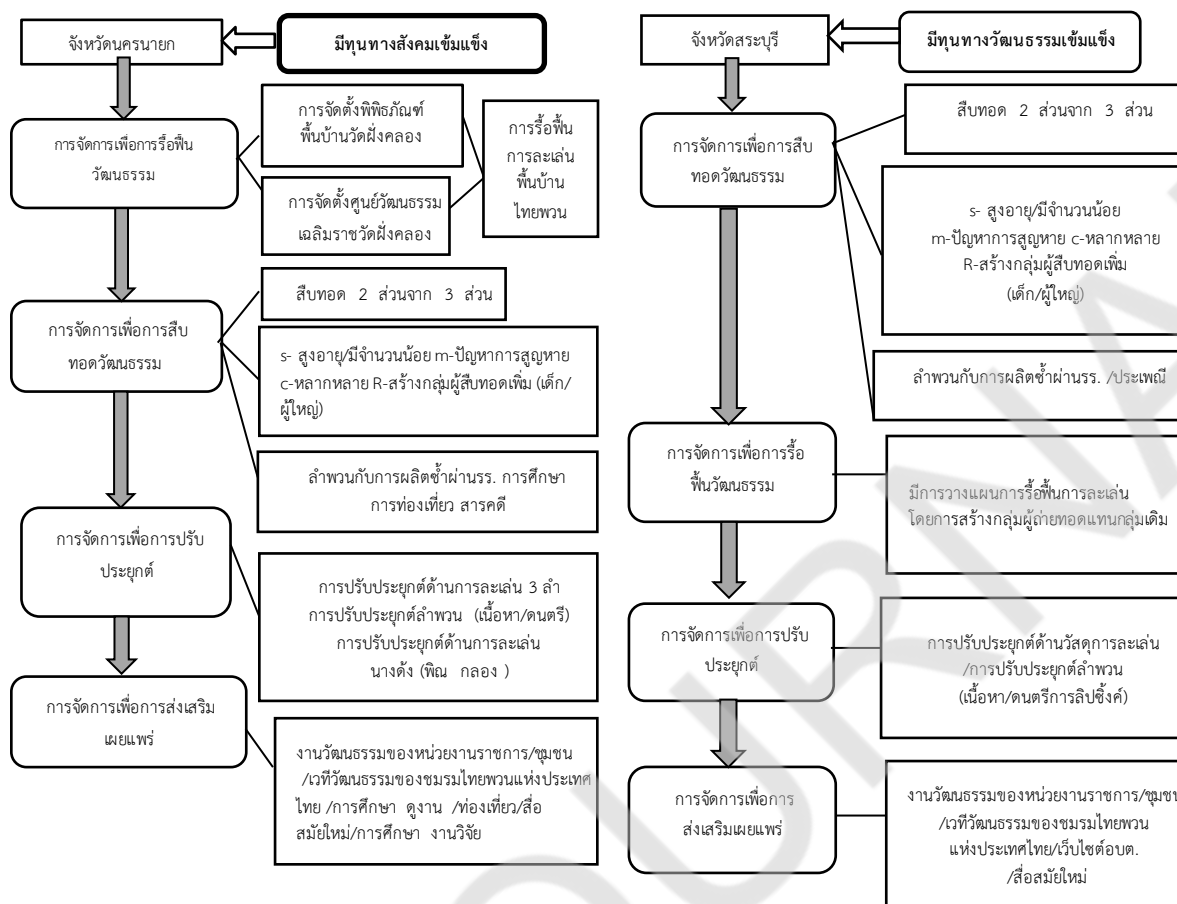
1. ก่อนทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งข้อมูล ทั้ง 3 แหล่งข้างต้น ได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้หลักการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) คือ วิธีการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interviews) การสำรวจพื้นที่ชุมชน และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการจะนำมาวิเคราะห์ว่า ข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกันจะสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ และนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิธีการต่างๆ กัน มาสังเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

2. ทำการถอดเทปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยการถอดเทปสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ และนำมาจัดพิมพ์เพื่อจำแนกตามประเด็นคำถาม และตีความจากบทสัมภาษณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ตอบคำถามตามวัตถุประสงค์

3. วิเคราะห์ข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ ร่วมกับข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการลงพื้นที่สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนพื้นที่ศึกษา และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยการศึกษารูปแบบการจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของการเล่นพื้นบ้านไทยพวน กรณีศึกษาจังหวัดนครนายกและจังหวัดสระบุรี พบว่า รูปแบบการจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของการเล่นพื้นบ้านไทยพวน กรณีศึกษาจังหวัดนครนายกและจังหวัดสระบุรี ทั้ง 4 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) การจัดการเพื่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรม 2) การจัดการเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรม 3) การจัดการเพื่อการปรับปรุงยุค และ 4) การจัดการเพื่อการส่งเสริมเผยแพร่ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการทางวัฒนธรรมของการละเล่นพื้นบ้านไทยพนม จังหวัดนครนายกและจังหวัดสระบุรี

1) การจัดการเพื่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรม

จังหวัดนครนายก	จังหวัดสระบุรี
1. การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดฝั่งคลอง	1. การละเล่นลำพูน การละเล่นนางงัก การละเล่นหมาเบี้ย และการละเล่นหลุมเมือง เป็นการละเล่นของชุมชนที่พบเห็นในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง
2. การจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดฝั่งคลอง	2. ปัญหาตัวผู้ถ่ายทอดหลักที่เป็นผู้รู้ในการเล่นและวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยพนมที่เหลือเพียงคนเดียวของชุมชนและไม่พยายามถ่ายทอดองค์ความรู้หรือเนื้อหาของการเล่นพื้นบ้านไทยพนมให้คนอื่น ๆ ทำให้กลุ่มที่สามารถเล่นการละเล่นพื้นบ้านไทยพนมจำกัดอยู่เพียงกลุ่มเดียว จึงทำให้ผู้นำชุมชนเกิดแนวคิดในการจัดการเพื่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านด้วยการเตรียมสร้างกลุ่มผู้ถ่ายทอดการละเล่นพื้นบ้านไทยพนมกลุ่มใหม่
3. การรื้อฟื้นการเล่นพื้นบ้านไทยพนมเพื่อต้อนรับการศึกษาดูงานของพิพิธภัณฑ์และศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดฝั่งคลอง ได้แก่ การละเล่นนางดัง และการละเล่นลำพูน	

การจัดการเพื่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรมของจังหวัดนครนายก พบว่า เป็นกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมเริ่มต้นของจังหวัดนครนายก เนื่องจากชุมชนไทยพนมจังหวัดนครนายกประสบกับปัญหาการกลืนกลายทางวัฒนธรรมสูงเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นที่มีชุมชนไทยพนมตั้งถิ่นฐานอยู่ ดังนั้นการรื้อฟื้นวัฒนธรรมพวนจึงเป็นกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมอันดับแรกภายใต้บทบาทของผู้นำชุมชนคนสำคัญที่ทำให้ชุมชนไทยพนมจังหวัดนครนายกเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป คือ พระครูวิริยานุโยค เจ้าอาวาสวัดฝั่งคลอง และทำให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายทางวัฒนธรรมทั้งภายในและภายนอกกลุ่มที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านไทยพนมของจังหวัดนครนายกประสบความสำเร็จ ที่มาของกระบวนการ

รื้อฟื้นวัฒนธรรมการเล่นพื้นบ้านไทยพวนอย่างเป็นรูปธรรมคือ การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดฝั่งคลอง ในปี พ.ศ.2541 เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมพวน และต่อมาในปี พ.ศ.2555 มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดฝั่งคลอง ทำให้วัดฝั่งคลองได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการต่างๆ มากขึ้นในฐานะศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช รวมถึงการเข้ามาของหน่วยงานการศึกษาที่เข้ามาช่วยเหลือด้านความรู้ทางวิชาการ เพื่อพัฒนาชุมชนไทยพวนด้านต่างๆ ให้เป็นระบบ ส่งผลให้การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการรื้อฟื้น และสืบทอดวัฒนธรรมพวน มีความต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน การเล่นพื้นบ้านไทยพวนจึงถูกนำมาใช้เป็นกิจกรรมเพื่อต้อนรับการศึกษาดูงานตั้งแต่นั้น เป็นต้นมา การเล่นพื้นบ้านไทยพวนของของหัตถนครนายกที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ การเล่นนางด้ง และการเล่น ลำพวน

การจัดการเพื่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรมของจังหวัดสระบุรี วัฒนธรรมการเล่นพื้นบ้านไทยพวนของจังหวัดสระบุรี มีความแตกต่างกับจังหวัดนครนายกตรงที่จังหวัดสระบุรีมีการเล่นพื้นบ้านไทยพวนในชุมชนมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ การเล่นลำพวน การเล่นนางด้ง การเล่นหมาเบ๊ และการเล่นหลุมเมือง แต่ปัญหาที่พบคือ ปัญหาที่ตัวผู้ถ่ายทอดหลักที่เป็นผู้รู้ในการเล่นและวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยพวนที่เหลือเพียงคนเดียวของชุมชนและมีอายุมาก ไม่พยายามถ่ายทอดองค์ความรู้หรือเนื้อหาของการเล่นพื้นบ้านไทยพวนให้คนอื่น ๆ ทำให้กลุ่มที่สามารถเล่นการเล่น พื้นบ้านไทยพวนจำกัดอยู่เพียงกลุ่มเดียว จึงทำให้ผู้นำชุมชนเกิดแนวคิดในการจัดการเพื่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรมการเล่น พื้นบ้านด้วยการเตรียมสร้างกลุ่มผู้ถ่ายทอดการเล่นพื้นบ้านไทยพวนกลุ่มใหม่ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการสืบทอดในอนาคต โดยอาศัยการจดจำรายละเอียดด้านการเล่นเวลาที่ผู้ถ่ายทอดกลุ่มหลักแสดง หรือเล่นในงานประจำปีของชุมชนรวมทั้งผ่าน การเรียนโดยตรงกับผู้ถ่ายทอดคนดังกล่าว

การจัดการเพื่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรมของทั้ง 2 จังหวัด พบว่า เครือข่ายทางวัฒนธรรมคือพลังสำคัญในการผลักดัน ความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งเครือข่ายภายใน ได้แก่ การสนับสนุนจากชุมชนและคนในชุมชน และเครือข่ายภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ที่ทำให้กระบวนการรื้อฟื้นวัฒนธรรมของชุมชนมีความ เป็นไปได้และประสบความสำเร็จในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wanwichai (2016) งานวิจัยของ Panupat (2016) และงานวิจัยของ Warunsub (2018) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่และสืบทอดวัฒนธรรมชุมชน ว่าต้องเริ่มจากการที่คนในชุมชน ตระหนักถึงความสำคัญของการสืบทอดและอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้านในฐานะอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนที่เป็น มรดกที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ การดึงให้คนหลายกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมทั้งเยาวชนและสมาชิกในชุมชน การประสานงานกัน ระหว่างสมาชิกทั้งในและนอกชุมชน และการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการอย่างจริงจัง จะส่งผลต่อความสำเร็จในการสื บทอดวัฒนธรรมระยะยาว ที่สำคัญคนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการรื้อฟื้นวัฒนธรรมของตนในฐานะเจ้าของวัฒนธรรม ที่ต้องใช้ และต้องดูแลรักษาซึ่งจะทำให้ดีกว่าคนนอก เพราะสำนักทางวัฒนธรรมของเจ้าของวัฒนธรรมคือ พื้นฐานที่สำคัญ ต่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมชุมชนการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของทุนทางวัฒนธรรมที่ชุมชน มีและเป็นเจ้าของร่วมกันจึงจะเป็นการจัดการชุมชนเชิงสร้างสรรค์อย่างแท้จริง (Warunsub, 2018)

2) การจัดการเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรม

จังหวัดนครนายก	จังหวัดสระบุรี
1. มีการสร้างกลุ่มผู้ถ่ายทอดและกลุ่มผู้สืบทอดการเล่น พื้นบ้านในอนาคตเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มคนในชุมชนที่สนใจอยากทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอด	1. มีการสร้างกลุ่มผู้ถ่ายทอดและกลุ่มผู้สืบทอดการเล่น พื้นบ้านในอนาคตเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มคนในชุมชนที่สนใจอยากทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอด
2. มีการสืบทอดการเล่นลำพวน การเล่นนางด้งผ่าน โรงเรียนในชุมชน และพื้นที่ชุมชน (ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช วัดฝั่งคลอง)	2. มีการสืบทอดการเล่นลำพวน การเล่นนางด้ง การเล่นหมาเบ๊ และการเล่นหลุมเมือง ผ่านโรงเรียน ในชุมชน และพื้นที่ชุมชน (โรงเรียนผู้สูงอายุ)
3. การผลิตซ้ำเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรมผ่านช่องทางต่างๆ เช่น โรงเรียนในชุมชน พื้นที่ชุมชน งานวิจัย การท่องเที่ยว ชุมชน สารคดี สื่อสังคมออนไลน์ งานประเพณี และเวที วัฒนธรรม	3. การผลิตซ้ำเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรมผ่านช่องทางต่างๆ เช่น โรงเรียนในชุมชน พื้นที่ชุมชน สื่อสังคมออนไลน์ งานประเพณี และเวทีวัฒนธรรม

การจัดการเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรม พบว่า บทบาทของผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งของทั้งจังหวัดนครนายกและจังหวัดสระบุรี คือ ปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลให้การละเล่นพื้นบ้านไทยพวนของทั้งสองพื้นที่ที่มีการสืบทอดการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนมาถึงปัจจุบัน ความน่าสนใจของผู้นำคนสำคัญของทั้งสองจังหวัดคือความเป็นคนนอกวัฒนธรรม และคนในวัฒนธรรม กรณีของจังหวัดนครนายกผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อการเชื่อมโยงเครือข่ายทางวัฒนธรรมทั้งภายในและภายนอกกลุ่ม คือ พระครูวิริยานุโยค เจ้าอาวาสวัดฝางคลองที่ถือว่าเป็นผู้นำคนนอก (เพราะท่านไม่ได้มีเชื้อสายพวน) ทางด้านจังหวัดสระบุรีการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งที่มีบทบาทสำคัญในฐานะคนในวัฒนธรรมและบทบาทของผู้บริหารหน่วยงาน (นายกองค์การบริหารส่วนตำบล) ที่จัดสรรงบประมาณในการสร้างพื้นที่การดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านผูกติดกับพื้นที่ประเพณีในงานบุญกำฟ้าที่สนับสนุนงบประมาณโดยองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นประจำทุกปี ทำให้การละเล่นพื้นบ้านไทยพวนของชุมชนไทยพวนจังหวัดสระบุรียังดำรงอยู่และเป็นที่รู้จัก บทบาทของผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งในการสืบทอดวัฒนธรรมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wanwichai (2016) ซึ่งได้ให้ความสำคัญของบทบาทของผู้นำชุมชนว่านำมาสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการทางวัฒนธรรม เพราะการมีผู้นำที่เข้มแข็งที่ต้องการสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนอย่างจริงจังด้านการจัดการการสืบทอดวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านของทั้งสองจังหวัดมีดังนี้

(1) มีการสร้างกลุ่มผู้ถ่ายทอด (Sender) และกลุ่มผู้สืบทอด (Receiver) การละเล่นพื้นบ้านในอนาคตเป็น 2 กลุ่มคือ

(1.1) กลุ่มเด็กและเยาวชน โดยการนำการละเล่นพื้นบ้านไปเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนของโรงเรียนในชุมชน คือ โรงเรียนอนุบาลอำเภอบางบาล (ชุมชนบ้านเกาะหวาย) จังหวัดนครนายก โดยการนำการละเล่นลำพวนเข้าไปสอนในชั่วโมงชุมนุมของโรงเรียน มีการฝึกลำพวนและเป่าแคน ส่วนการละเล่นนางด้งเคยให้เด็กฝึกเล่น แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ลำพวน เนื่องจากเป็นการละเล่นเข้าฝัที่หากไม่มีการเข้าฝัจึงการละเล่นนางด้งไม่สร้างความสนุกสนานหรือการมีส่วนร่วมของผู้ชมมากนัก ด้านจังหวัดสระบุรี มีการสืบทอดการละเล่นพื้นบ้าน 2 ชนิด ผ่านโรงเรียนชุมชนบ้านกล้วย (สราญราษฎร์) คือ การละเล่นหม่าเปี้ย และการละเล่นลำพวน การละเล่นหม่าเปี้ยเป็นการสืบทอดรูปแบบการละเล่นทั่วไปที่เป็นการละเล่นสนุกสนานที่ไม่ต้องเน้นกระบวนการสืบทอดเชิงลึกเหมือนการละเล่นตัวอื่น เช่น ลำพวน การละเล่นหม่าเปี้ยถือว่าประสบความสำเร็จเพราะเด็กนักเรียนที่เรียนโรงเรียนชุมชนบ้านกล้วย (สราญราษฎร์) สามารถเล่นหม่าเปี้ยเป็นทุกคน

(1.2) กลุ่มคนในชุมชนที่สนใจอยากทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอด โดยจังหวัดนครนายกใช้พื้นที่ของชุมชนและศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชย์วัดฝางคลองเป็นที่ฝึกซ้อม แต่มีแค่การละเล่นลำพวนเท่านั้นที่นำไปฝึก เพราะสะดวกและง่ายกว่าการฝึกที่นำกลุ่มผู้ฝึกไปแสดง เพราะการละเล่นนางด้งต้องใช้ผู้เล่นหลายคน แต่การละเล่นลำพวนใช้เพียงหมอลำและหมอแคน ในขณะที่จังหวัดสระบุรีมีการสอนการละเล่นลำพวนในโรงเรียนผู้สูงอายุของชุมชนบ้านกล้วย กลุ่มผู้ถ่ายทอดที่เป็นคนในชุมชนของทั้ง 2 จังหวัด ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น กลุ่มข้าราชการบำนาญ และผู้สูงอายุที่เกษียณอายุจากการทำงานประจำแล้ว ข้อดีของกลุ่มผู้ถ่ายทอดกลุ่มนี้คือ มีความคุ้นเคยและมีประสบการณ์ของการเป็นผู้ชมมาก่อน และสามารถสื่อสารภาษาพวนได้ จึงทำให้การฝึกลำพวนเป็นไปได้ไวขึ้น แต่จุดอ่อนของกลุ่มนี้ คือ เรื่องของสุขภาพ และความจำที่เป็นอุปสรรคต่อการลำพวนที่ต้องอาศัยการจดจำ ปฏิภาณไหวพริบ และการลำที่ค่อนข้างจะใช้เวลาและพลังงานสูงเช่นกัน

รูปแบบการสืบทอดวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านของทั้ง 2 จังหวัด คือ การสร้างกลุ่มผู้สืบทอด 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือกลุ่มเด็กและเยาวชน ด้วยคุณสมบัติของการมีช่วงอายุที่ยาวนานที่สามารถสืบทอดวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนได้นานมากขึ้น แต่ข้อเสียคือการขาดช่วงในการสืบทอดเพราะการแยกย้ายไปเรียนต่อที่อื่น และความสนใจน้อยต่อการละเล่นพื้นบ้าน รวมถึงการที่เด็กปัจจุบันส่วนใหญ่ฟังพูดภาษาพวนไม่ค่อยได้จึงทำให้ดูลำพวนไม่เข้าใจ การเป็นผู้สืบทอดจึงเป็นการสืบทอดแบบผสมผสานระหว่างการใช้ภาษาพวนและภาษาไทยกลาง ซึ่งเป็นรูปแบบการปรับประสานที่พบในปัจจุบันตามแนวคิดเรื่องหลักเกณฑ์เรื่องรูปแบบของการผสมผสานของการปรับประยุกต์วัฒนธรรม คือ เป็นการผสมผสานของเก่าและของใหม่ออกมาเป็นรูปแบบใหม่ (Kaewthep, 2005) ปัญหาที่พบในกลุ่มเด็กและเยาวชน คือปัญหาด้านความสนใจในวัฒนธรรมพื้นบ้าน และปัญหาด้านการสื่อสารภาษาถิ่น เพราะปัจจุบันเด็กรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจและปัญหาด้านภาษาที่ปัจจุบันเด็กรุ่นใหม่ใช้แต่ภาษากลาง จึงทำให้ความสามารถในการฟัง พูดและสื่อสารภาษาถิ่นสูญหายไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hussadin (2018) ที่พบว่า ปัญหาด้านการสื่อสารภาษาพวนส่งผลต่อการดำรงอยู่ของการละเล่นลำพวนเนื่องจากเนื้อหาของลำพวนใช้ภาษาพวนในการสื่อสาร ดังนั้นจึงเป็นข้อจำกัดที่ทำให้เกิดการสร้างกลุ่มผู้สืบทอดในฐานะของศิลปินรุ่นใหม่ที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาพวนได้ และอาจส่งผลต่อกลุ่มผู้ชมรุ่นใหม่ที่ไม่เข้าใจภาษาพวนทำให้ลำพวนไม่สามารถแพร่หลายในกลุ่มผู้ชมทั่วไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wanwichai (2016) ที่พบว่า ปัญหาการสืบทอดงานศิลปะการแสดงพื้นบ้านจังหวัดอุดรธานี ในกลุ่มคนรุ่นใหม่ คือ การไม่ให้ความสนใจและความไม่เข้าใจภาษาถิ่น การนำเข้าไปสืบทอดในโรงเรียนซึ่งการสืบทอดในโรงเรียนเป็นรูปแบบหนึ่งของช่องทางการสืบทอดในปัจจุบัน ซึ่งพบว่า เป็นการสืบทอดที่ได้ 2 ส่วน จาก 3 ส่วน

ส่วนที่ได้คือ ดอก/ผล/ใบ และอีกส่วนมีการทำกิจกรรมเสริมราก ซึ่งปัจจุบันต้นไม้ที่มีดอก ผล ใบและมี “รากเทียม” ตามที่ Kaewthep, Isaradej and Pongkittiwiboon (2006) ได้กล่าวไว้

(2) ตัวเนื้อหา (Message) ตัวเนื้อหาในการเล่นพื้นบ้านไทยพวนกรณีการเล่นเพื่อความสนุกสนานทั่วไป เช่น การเล่นเกมหมาเบ๊ (สระบุรี) และการเล่นเกมหลุมเมือง (สระบุรี) ไม่ค่อยมีปัญหาซึ่งสามารถจัดการสืบทอดด้วยการจัดบันทึกวิธีการเล่นและฝึกเล่นได้ไม่ยาก แต่การเล่นที่ค่อนข้างมีปัญหาในด้านการสืบทอดตัวเนื้อหา คือ การเล่นเกมเข้าผี (นางด้งของจังหวัดนครนายกและนางก๊กของจังหวัดสระบุรี) ซึ่งตัวเนื้อหาในส่วนของบทร้องซึ่งเชื่อกันมีการจดบันทึกไว้ซึ่งสามารถส่งต่อให้ผู้สืบทอดได้ แต่ในส่วนที่เป็นตัวเนื้อหาด้านคุณค่าและความหมายที่อยู่เบื้องหลังของการเล่นนั้นพบว่าปัจจุบันมีการลดทอนบางส่วนและมีการสืบทอดบางส่วน เนื่องจากการลดทอนที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากความกลัว เพราะการที่ผู้สืบทอดที่จะกลายมาเป็นผู้เล่นหลักไม่กล้าเล่นเข้าผีจริง รูปแบบการเล่นจึงอยู่ในลักษณะการสาธิตมากกว่าการเล่นเข้าผีเหมือนในอดีต ซึ่งคุณค่าและความหมายตรงส่วนนี้อาจถูกลดทอนลงไป (กรณีการเล่นนางด้ง) รวมถึงการเล่นลำพวนที่เนื้อหาของบทร้องต่างๆ ปัจจุบันพบว่ามีการลดทอน เช่น บทขึ้นอ้อ หรือการลำเรื่อง เนื่องจากเป็นบทร้องที่ยาวซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสร้างกลุ่มผู้สืบทอดการเล่นลำพวนทั้งกลุ่มเยาวชนและกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน จึงเหลือเพียงการท่องจำบทร้องที่มีการแต่งไว้ล่วงหน้า ซึ่งปัจจุบันหมอลำพวนเป็นหมอลำสมัครเล่นมากกว่าหมอลำอาชีพซึ่งต่างจากหมอลำพวนในอดีต การปรับเปลี่ยนดังกล่าวอาจทำให้เกิดการสูญหายของตัวเนื้อหาที่เป็นหัวใจสำคัญของการสืบทอด แต่อย่างน้อยก็ยังทำให้เกิดการสืบทอดการเล่นพื้นบ้านไทยพวนภายใต้ข้อจำกัดต่างๆ ในปัจจุบัน

(3) ด้านช่องทางหรือวาระโอกาสในการสืบทอด (Chanel) พบว่า จังหวัดนครนายกมีโอกาสในการเล่นหลัก คือ การศึกษาดูงาน รองลงมาคือการต้อนรับนักท่องเที่ยว และเวทีวัฒนธรรมที่จัดขึ้นโดยจังหวัดและชุมชน ส่วนจังหวัดสระบุรีการเล่นพื้นบ้านของจังหวัดสระบุรีมีโอกาสในการเล่นหลัก คือ ในงานประเพณีกำฟ้าที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ปีละ 1 ครั้ง ในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ในงานการเล่นทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ การเล่นนางก๊ก การเล่นลำพวน การเล่นเกมหมาเบ๊ และการเล่นเกมหลุมเมือง จะถูกนำมาเป็นส่วนหนึ่งของงานประเพณีที่จัดขึ้นที่สนับสนุนงบประมาณโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกล้วยเป็นประจำทุกปี ดังนั้นเมื่อพูดถึงช่องทางหรือโอกาสในการเล่นพื้นบ้านไทยพวนที่บ่อยครั้ง จังหวัดนครนายก มีโอกาสในการเล่นบ่อยครั้งกว่าจังหวัดสระบุรี ซึ่งหมายถึงความสามารถในการผลิตซ้ำการเล่นพื้นบ้านไทยพวนออกสู่สาธารณชนที่บ่อยครั้งกว่า อีกทั้งจังหวัดนครนายก มีช่องทางการผลิตซ้ำการเล่นพื้นบ้านไทยพวนเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรมหลากหลายช่องทาง ได้แก่ 1) การผลิตซ้ำเพื่อการสืบทอดผ่านช่องทางการศึกษา ทั้งการฝึกในโรงเรียนและการฝึกในชุมชน เด็กที่ได้รับการฝึกลำพวนมีโอกาในการเล่นลำพวนและได้รับการสนับสนุนต่อเนื่องมากกว่าเด็กที่ได้รับการฝึกในโรงเรียนชุมชนของจังหวัดสระบุรี เพราะจังหวัดนครนายกมีศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชย์วัดฝั่งคลองเป็นศูนย์กลางที่ทำให้มีโอกาในการเล่นลำพวนทั้งกลุ่มเด็กและผู้ใหญ่หลากหลายโอกาส ในขณะที่ปัจจุบันจังหวัดสระบุรีโครงการฝึกลำพวนให้กับเยาวชนในโรงเรียนชุมชนขาดหายไป เหลือเพียงการฝึกในโรงเรียนผู้สูงอายุเท่านั้น แต่คนกลุ่มนี้ก็ขาดพื้นที่ในการเล่นลำพวน 2) การผลิตซ้ำเพื่อการสืบทอดผ่านการทำงานวิจัยซึ่งจังหวัดสระบุรียังไม่มีศึกษาด้านการเล่นพื้นบ้านไทยพวน 3) การผลิตซ้ำเพื่อการสืบทอดผ่านช่องทางสื่อสมัยใหม่ เช่น สารคดีชุมชน วิดีโอการเล่นพื้นบ้าน เฟซบุ๊ก ยูทูบ ซึ่งพบว่าสื่อสมัยใหม่ที่เป็นอีกหนึ่งช่องทางการผลิตซ้ำการเล่นพื้นบ้านไทยพวน และสื่อที่คนในชุมชนเข้าถึงได้ง่ายที่สุด คือ เฟซบุ๊ก โดยการเล่นลำพวนเป็นการเล่นที่ถูกนำมาผลิตซ้ำบ่อยที่สุดทั้งจังหวัดนครนายกและจังหวัดสระบุรี เพราะเป็นการเล่นที่แสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมพวนชัดเจนเพราะใช้ภาษาพวนในการลำ (ร้อง) และปรับประยุกต์เข้ากับยุคสมัยได้ง่าย นอกจากนี้ทั้งสองจังหวัดมีโอกาในการเล่นผ่านงานประเพณีของชุมชน และเวทีวัฒนธรรมที่จัดขึ้น

3) การจัดการเพื่อการปรับประยุกต์

จังหวัดนครนายก	จังหวัดสระบุรี
1. มีการสร้างการเล่นพื้นบ้านขึ้นมาด้วยการปรับประยุกต์เป็น 3 ลำ ได้แก่ ลำพวน ลำตัด และรำโทน	1. การปรับประยุกต์ด้านวัสดุที่ใช้ในการเล่นหม่าเปี้ย และการเล่นหลุมเมือง
2. การปรับประยุกต์เนื้อหาทกลอนลำของการเล่นลำพวนให้เข้ากับวาระโอกาสหรือสถานการณ์	2. การปรับประยุกต์เนื้อหาทกลอนลำของการเล่นลำพวนให้เข้ากับวาระโอกาสหรือสถานการณ์
3. การปรับลดขั้นตอนหรือพิธีกรรมของการเล่นนางดังเพื่อการแสดงสาธิต	3. การปรับประยุกต์การใช้เครื่องดนตรีอื่นๆ เข้ามาในการเล่นลำพวน การปรับจังหวะให้สนุกขึ้น รวมถึงการการลิปซิงค์ (Lip-synch) เป้าแคน
4. การปรับประยุกต์การใช้เครื่องดนตรีอื่นๆ เข้ามาในการเล่นลำพวนและการเล่นนางดัง การปรับจังหวะให้สนุกขึ้น รวมถึงการการลิปซิงค์ (Lip-synch) เป้าแคน	

การปรับประยุกต์ด้านการเล่นพื้นบ้านไทยพวนของจังหวัดนครนายกและจังหวัดสระบุรี พบว่า มีการปรับตัวหลายอย่างเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การปรับประยุกต์การเล่นพื้นบ้านไทยพวนของจังหวัดนครนายก พบว่า การเล่นลำพวนและการเล่นนางดังของจังหวัดนครนายก มีการปรับประยุกต์โดยการนำเครื่องดนตรีอื่นเข้ามาใช้ เช่น พิณ กลอง เพื่อเพิ่มจังหวะให้สนุกมากขึ้น ด้านเนื้อหา พบว่า มีการปรับลดขั้นตอนหรือพิธีกรรมของการเล่นนางดังเพื่อการแสดงสาธิตมากกว่าการเข้าฝัจริงเหมือนในอดีต ด้านการละเล่นลำพวนมีการปรับด้านเนื้อหาทกลอนลำให้เข้ากับวาระโอกาส หรือสถานการณ์ การลิปซิงค์ (Lip-synch) เป้าแคน และมีการประยุกต์การเล่นพื้นบ้านใหม่ขึ้นมา จากเดิมที่มีเพียงการเล่นลำพวนให้นักท่องเที่ยวชมก็เพิ่มชุดการละเล่นอีก 2 ลำ คือ ลำตัดพวน และรำโทน นับเป็นการปรับประยุกต์วัฒนธรรมพื้นบ้านด้วยการนำภาษาพวนเข้าไปในเรื่อง

ในขณะที่การปรับประยุกต์การเล่นพื้นบ้านของจังหวัดสระบุรี พบว่า มีการปรับประยุกต์การเล่นพื้นบ้านให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่น การปรับการใช้วัสดุตัวเบ้าในการเล่นหม่าเปี้ย จากการใช้กันครกเปลี่ยนมาเป็นใช้ไม้ในการเล่นเพื่อความสะดวก การปรับจากการใช้กะลาตาเดียวทำส่วนหัวของนางกวักเปลี่ยนมาใช้ผ้าห่มเย็บเป็น ส่วนหัวและวาดใบหน้า วัสดุการเล่นหลุมเมือง เช่น เปลี่ยนจากไม้กระดานหลุมเมืองมาเป็นโต๊ะหลุม ด้านการละเล่นลำพวนมีการปรับประยุกต์คล้ายๆ กับที่อื่น เช่น การปรับด้านเนื้อหาทกลอนลำให้เข้ากับวาระโอกาส หรือสถานการณ์ การลิปซิงค์ (Lip-synch) เป้าแคน กรณีที่หมอแคนตัวจริงไม่สามารถมาร่วมเล่นได้ เพราะหมอลำพวนจำเป็นต้องมีหมอแคนคู่ทุกครั้ง ปรากฏการณ์การปรับตัวและการปรับประยุกต์ของการเล่นพื้นบ้านไทยพวน พบว่า เป็นปรากฏการณ์เพื่อความอยู่รอดของวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Karapan and Susuwan (2019) ศึกษาพลวัตและการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์พวน และงานวิจัยของ Lainumngern and Punsuae (2018) ศึกษาดนตรีในพิธีกรรมนางดังของชาวไทยพวน บ้านเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ที่พบว่า มีการปรับตัวของการเล่นพื้นบ้านของชาวพวนที่เป็นอัตลักษณ์ เช่น การละเล่นลำพวน การละเล่นนางดัง ให้มีความน่าสนใจ และสนุกสนานมากขึ้น โดยการเพิ่มเครื่องดนตรีมาใช้ประกอบการแสดง ที่ในอดีตเครื่องดนตรีหลักจะมีเครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียวที่เป็นอัตลักษณ์คือ “แคน” แต่ปัจจุบันเพิ่มบักกะโต ด โด่ง (พิณ) แคน กลอง กับแก๊ป ฉิ่ง ฉาบ เข้ามาและมีการปรับเนื้อหาและทำนองการร้องลำพวนหรือการขับลำพวนให้มีจังหวะไวขึ้น ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกพื้นที่แม้แต่ในแขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่เป็นพื้นที่แม่ของวัฒนธรรมและเป็นประเทศที่มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมเดิมของตนไว้เป็นอย่างดี ก็ยังมีการปรับประยุกต์ลำพวนด้วยการปรับจังหวะการลำพวนให้ไวขึ้น รวมถึงการใช้เครื่องเสียงและเครื่องดนตรีสมัยใหม่เข้ามาเพื่อให้มีความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น (Vorasing, 2020)

4) การจัดการเพื่อการส่งเสริมเผยแพร่

จังหวัดนครนายก	จังหวัดสระบุรี
งานวัฒนธรรมของหน่วยงานราชการ/ ชุมชน/ เวทีวัฒนธรรมของชมรมไทยพวนแห่งประเทศไทย/การศึกษาดูงาน/ ท่องเที่ยว/ สื่อสมัยใหม่/ การศึกษางานวิจัย	งานวัฒนธรรมของหน่วยงานราชการ/ชุมชน/เวทีวัฒนธรรมของชมรมไทยพวนแห่งประเทศไทย/เว็บไซต์ตอบต./ สื่อสมัยใหม่

การละเล่นพื้นบ้านไทยพวนของจังหวัดนครนายกและจังหวัดสระบุรี มีช่องทางการเผยแพร่หลักเหมือนกัน คือ 1) การจัดงานวัฒนธรรมของหน่วยงานราชการ 2) การจัดเวทีวัฒนธรรมของชมรมไทยพวนแห่งประเทศไทย 3) สื่อสมัยใหม่ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ ประเภทยูทูบ มีการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนเวลาที่มีการละเล่นก็จะมีโพสต์ลงเฟซบุ๊กส่วนตัว หรือบางครั้งก็มีการนำไปโพสต์ในกลุ่มเฟซบุ๊กของชมรมไทยพวนแห่งประเทศไทย ในขณะที่จังหวัดสระบุรีมีเว็บไซต์หน่วยงานราชการในการประชาสัมพันธ์ คือ เว็บไซต์หน่วยงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกล้วยจังหวัดนครนายกไม่มี แต่ถึงอย่างนั้นจังหวัดนครนายกก็มีช่องทางการเผยแพร่การละเล่นพื้นบ้านที่หลากหลายกว่าจังหวัดสระบุรี ได้แก่ การเผยแพร่ผ่านการศึกษาดูงาน การท่องเที่ยว สื่อสารคดีและการศึกษาวิจัย ความสำคัญของการเผยแพร่ คือ โอกาสในการผลิตซ้ำวัฒนธรรมการละเล่นออกสู่สาธารณชน การที่วัฒนธรรมชุมชนมีโอกาสในการเผยแพร่บ่อยเท่าไร ยิ่งหมายถึงโอกาสในการดำรงอยู่ในการรับรู้ของคนในสังคม วัฒนธรรมนั้นจะไม่หายไปจากสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเรย์มอนด์ วิลเลียมส์ (Kaewthep, 2009) ที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมที่ถูกผลิตขึ้นมาแล้วว่ามีคามจำเป็นที่จะต้องมีการผลิตซ้ำเพื่อการสืบทอดอยู่เสมอ เพราะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความอยู่รอดและการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมเหล่านั้น

จะเห็นได้ว่า รูปแบบการจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวน กรณีจังหวัดนครนายก มีความครอบคลุมและเข้มแข็งเป็นอย่างมากด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกชุมชนที่เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งในกระบวนการจัดการวัฒนธรรมชุมชนอย่างเป็นระบบ เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง ในขณะที่จุดแข็งของจังหวัดสระบุรี คือ การมีการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนเหลืออยู่ในปัจจุบันจำนวนเยอะที่สุดเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นในภาคกลาง เป็นจังหวัดที่มีทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและหลากหลาย แต่ขณะเดียวกันทั้งสองจังหวัดก็มีจุดอ่อนที่เกิดจากปัจจัยภายในองค์ประกอบของการละเล่นเอง (ผู้ถ่ายทอด ตัวเนื้อหา ช่องทางหรือวาระโอกาสและผู้สืบทอด) แต่ถึงจะมีปัจจัยภายนอกที่สนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งก็ยังจำเป็นต้องเสริมกำลังไม่ให้อ่อนแรงหรือขาดความต่อเนื่อง จึงจะสามารถรักษาการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนของทั้งสองจังหวัดให้เข้มแข็งต่อไปในอนาคต ทั้งนี้หัวใจสำคัญที่ทำให้การจัดการ ทางวัฒนธรรมของทั้งสองจังหวัดประสบความสำเร็จในการรักษาการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนของชุมชนให้ดำรงอยู่ต่อไปได้ คือ ความร่วมมือร่วมใจของคนในวัฒนธรรมและการมีเครือข่ายทางวัฒนธรรมที่เป็นพลังส่งเสริมและผลักดันให้เกิดการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน อันนำไปสู่การดำรงอยู่เพื่อการสืบทอดวัฒนธรรมชุมชนต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การศึกษารูปแบบการจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวน กรณีศึกษาจังหวัดนครนายกและจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดนครนายกเป็นจังหวัดที่มีทุนทางสังคมสูง ในขณะที่จังหวัดสระบุรีเป็นจังหวัดที่มีทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ด้านการจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวน ทั้ง 2 จังหวัด มีกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมในรูปแบบที่คล้ายคลึงกันในแต่ละด้าน แต่มีความแตกต่างกันที่จุดเริ่มต้นในการจัดการทางวัฒนธรรม โดยที่จังหวัดนครนายกเริ่มต้นจากการจัดการเพื่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรม ด้วยเหตุผลที่วัฒนธรรมพวนของจังหวัดนครนายกมีการขาดช่วงในการสืบทอดวัฒนธรรมอันเป็นผลมาจากการเป็นพื้นที่ที่มีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของพื้นที่อื่นๆ ได้ง่ายเพราะอยู่ในเส้นทางคมนาคมหลักจึงเกิดการกลืนกลายทางวัฒนธรรมสูง การจัดการทางวัฒนธรรมจึงเริ่มต้นจากการรื้อฟื้นวัฒนธรรมของชุมชนทั้งในด้านการละเล่นพื้นบ้านและวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ในวิถีชีวิต ส่วนจังหวัดสระบุรีเริ่มต้นจากด้านการจัดการเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรม เนื่องจากความสมบูรณ์ของทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดสระบุรียังมีความเข้มแข็งและมีความหลากหลาย วัฒนธรรมในชีวิตด้านต่าง ๆ ของชุมชนไทยพวนสระบุรี ยังรับการสืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้จุดเด่นของ 2 พื้นที่ที่กรณีศึกษาที่เป็นปัจจัยให้เกิดความเข้มแข็งในการจัดการทางวัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ 1) บทบาทของผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ที่ทำให้เกิดความร่วมมือและการสนับสนุนจากคนในชุมชนซึ่งเป็นพลังพื้นฐานที่สำคัญ

ในฐานะผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม 2) การมีทุนในพื้นที่ที่มีศักยภาพ (นครนายก เป็นพื้นที่ที่มีทุนทางสังคมสูง, สระบุรี เป็นพื้นที่ที่มีทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและหลากหลาย) เป็นข้อได้เปรียบของตนในการจัดการวัฒนธรรมชุมชนที่ง่ายขึ้นและสามารถใช้ทุนของตนที่มีให้เกิดประสิทธิภาพ รูปแบบการจัดการทางวัฒนธรรมของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนของทั้งสองจังหวัดมีรูปแบบภายใต้องค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้

1) การจัดการเพื่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรม มีรูปแบบการจัดการทางวัฒนธรรมโดยการวางแผนการรื้อฟื้นวัฒนธรรมโดยใช้เครือข่ายทางวัฒนธรรมร่วมกับความร่วมมือของคนในชุมชนในการจัดการอย่างเป็นระบบ โดยผ่านหน่วยงานในชุมชนที่ทำหน้าที่เป็นตัวหลักในการส่งเสริมและสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ และพื้นที่วัฒนธรรม เช่น จังหวัดนครนายก มีพิพิธภัณฑ์วัดฝั่งคลอง และศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดฝั่งคลอง จังหวัดสระบุรีมีองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกล้วย

2) การจัดการเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรม มีรูปแบบการจัดการทางวัฒนธรรมโดยการสร้างกลุ่มผู้สืบทอดเพื่อรับหน้าที่การเป็นผู้ถ่ายทอดต่อไปในอนาคต แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน กับกลุ่มคนในชุมชนที่มีความสนใจ โดยการนำการละเล่นพื้นบ้านเข้าไปฝึกสอนในโรงเรียนประจำชุมชนและฝึกสอนให้กับกลุ่มคนที่สนใจได้ฝึกเล่นในพื้นที่ชุมชนและโรงเรียนผู้สูงอายุ

3) การจัดการเพื่อการปรับปรุงยุค มีรูปแบบการจัดการทางวัฒนธรรมโดยการปรับปรุงยุคตั้งแต่ด้านวัสดุอุปกรณ์บางอย่างที่ใช้ในการเล่นเพื่อความสะดวก มีการปรับเนื้อหาบางส่วนของการเล่น เช่น การลดทอนเนื้อหาหรือขั้นตอนบางขั้นตอนในการเล่นเข้าผี การลดทอนบทเล่า (ร้อง) ในการละเล่นลำพวน เช่น บทขึ้นอ้อ การเล่าเรื่อง เพราะยากเกินไปสำหรับหมอลำสมัครเล่นที่เน้นการท่องจำและอายุของผู้เป็นหมอลำ การปรับเครื่องดนตรีและจังหวะในการเล่นเพื่อเพิ่มความสุขสนุกสนาน และเพิ่มการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้สืบทอดรุ่นใหม่มากขึ้น

4) การจัดการเพื่อการส่งเสริมเผยแพร่ มีรูปแบบการจัดการทางวัฒนธรรมโดยการเผยแพร่ผ่านเวทีทางวัฒนธรรมที่จัดโดยหน่วยงานราชการและพื้นที่ชุมชนเป็นหลัก และอาศัยการสร้างพื้นที่ในการเล่นภายนอกชุมชนหลากหลายขึ้น เช่น เวทีวัฒนธรรมของเครือข่ายทางวัฒนธรรม รวมถึงพื้นที่เสมือนจริง เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ และในรูปแบบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์

หัวใจสำคัญที่ทำให้การจัดการทางวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนของทั้งสองจังหวัดประสบความสำเร็จ คือ ความร่วมมือร่วมใจของคนในวัฒนธรรมและการมีเครือข่ายทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยนี้จะสะท้อนให้เห็นจุดแข็ง จุดอ่อน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคของการจัดการทางวัฒนธรรมด้านการละเล่นพื้นบ้านไทยพวน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาการละเล่นพื้นบ้านชนิดอื่นหรือพื้นที่อื่น และสามารถนำไปเป็นต้นแบบกรณีศึกษาในงานอนุรักษ์วัฒนธรรมกับวัฒนธรรมของชุมชนอื่นๆ เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวน ระหว่างภูมิภาคเนื่องจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มไทยพวนในแต่ละพื้นที่มีวัฒนธรรมกลุ่มย่อยที่แตกต่างกัน อาจส่งผลต่อการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนแต่ละชนิดที่แตกต่างกัน รวมถึงวิธีการจัดการทางวัฒนธรรมก็อาจแตกต่างกันออกไป อันจะทำให้เกิดมุมมองที่หลากหลายอันเป็นประโยชน์ต่อการนำมาปรับใช้ในพื้นที่อื่นๆ ที่เหมาะสม

ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เป็นการเลือกแบบเจาะจงผู้รู้ ในประเด็นการจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวน โดยเฉพาะกลุ่มผู้เล่นหลักซึ่งปัจจุบันในแต่ละพื้นที่เหลือจำนวนไม่มากนัก ดังนั้นข้อมูลที่ได้ อาจไม่มีความหลากหลายเท่าที่ควร ซึ่งอาจทำให้การตีความหมายไม่หลากหลายมากนักแต่ทั้งนี้การวิจัยครั้งนี้ก็มีความพยายามที่จะเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้รู้ในด้านการละเล่นพื้นบ้านซึ่งได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน ซึ่งข้อมูลที่ได้ถึงแม้จะไม่หลากหลายเท่ากับชุดความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนเมื่ออดีต แต่ก็สามารถเป็นตัวแทนของคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่เชื่อถือได้เช่นกัน

References

- Kaewthep, K. (2005). *Sūphūnbānsūsānsuk [folk media : communication for happiness]*. Bangkok : Thammasat University.
- Kaewthep, K., Isaradej, T and Pongkittiwiboon, S. (2006). *Pathombothæṅg'ongkhwaṁrūrūāṅ sūphūnbānsūsānsuk [Introducing folk media and communication for happiness]*. Nonthaburi : folk media communication for happiness project.
- Kaewthep, K. (2009). *Kāṁwikhrōṣūṁæōkhilætheknik [Media Analysis Concept And Techniques]*. 4th ed. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Kaewthep, K., Pongkittiwiboon, S and Kitsoontorn, T. (2011). *Sūphūnbānsuksā Naisāitānithetsat [Folk media in communication arts perspectives]*. Bangkok : Pabpim.
- Karapan, R and Susuwan, P. (2019). *Phonwatlækāṁpraptūākhoṅklumphuān [Dynamic and adaptation of Puan ethnic group]*. Research Reports, Bangkok : Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre.
- Phothisita, C. (2009). *Satlæsinhæṅkāṁwichāichæṅkhunnaphāp [Science and Art in Qualitative Research]*. 4th ed. Nakhon Pathom : Institute for Population and Social research Mahidol University.
- Hussadin, A. (2018). *Botbatlæsaṁnaphāpkhoṅṣukānsadæṅphūnbān lamphawon Kranīsuksā amphœpākphlī Changwatnakornnāyok [The Role and Status of Folk Media "Lam Phuan" : A Case Study Pak Phli District, Nakhon Nayok Province]*. Research Reports. Pathum Thani : Rajamangala University of Technology Thanyaburi.
- Lainumngern, W and Punsuae, W. (2018). *Kāṁsuksādontrīnaiphithikamnāṅgdongkhoṅg chāothai phūnbāṁkōwāi 'Amphœpākphlī Changwatnakornnāyok [A study of music in Nang Dong rituals of Thai Puan ethnic group in Ban Kaowai , Pakpli district, Nakhonnayok province]*. *Journal of fine arts research and applied arts*. 5(1),293-312.
- Lawan, S., Muangkeow, K., Weravitayan, T and Netpongtham, P. (2017). *Nāṅdongnāṅghwāi. [Nangdong-Nangway]*. The 4th Kamphaeng Phet Rajabhat University National Conference (pp.115-122). Kamphaeng Phet : Kamphaeng Phet Rajabhat University.
- Panupat, C. (2016). *Kāṁphatthanārūpbæpkāṁchatkāṁthōṅthiāothāṅwatthanatham thaiphuāndōl chumchon [A Development of Management Model of Thai Puan Community Base Cultural Tourism (Unpublished Doctoral's Dissertation)]*. Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.
- Surapol, T. (2016). *Næōthāṅ kāṁphatthana kāṁlaleṅ phūnbān læ kīlā Thai khoṅg sathāban kāṁ phala suksā [Developing Guidelines for Thai Traditional Plays and Sports at the Institute of Physical Education (Unpublished Master's thesis)]*. Institute of Physical Education, Chonburi, Thailand.
- Wanwichai, R. (2016). *Kāṁbōṛihān chatkāṁ thāṅ watthanatham kōṛanī suksā ṅān sinlapa kāṁ sadæṅ phūnbān chāṅwat 'uttara dit [Cultural Management : A Case Study of Thai Folk Performances in Uttaradit Province]*. *Journal of Cultural Approach*. 17(31),18-30.
- Warunsub, D. (2018). *Rūpbæp kāṁchatkāṁ thun thāṅ watthanatham phūa kāṁthōṅthiēo chæṅ sāṅsan nai prathet Thai [A Cultural Capiyal Management Model Aimed at Creative Tourism in Thailand (Unpublished Doctoral's Dissertation)]*. Rajabhat Rajanagarindra University, Chachoengsao, Thailand.